

Самостійна робота №22

Тема : «Громадські слухання як обов'язковий елемент ОВД та врахування думки спільнот при плануванні маршрутів»

Історично склалося так, що розвиток транспортної інфраструктури — будівництво автомагістралей, залізничних вузлів, вантажних терміналів, логістичних хабів та нафтобаз — сприймався державою та великим бізнесом виключно через призму технічної доцільності, економічної вигоди та логістичної оптимізації. Потреби та думка місцевих громад, через чиї землі пролягали нові транспортні коридори, зазвичай ігнорувалися або враховувалися за залишковим принципом.

Проте євроінтеграційні процеси, імплементація міжнародних конвенцій (зокрема Орхуської конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля) та прийняття базового Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» (ОВД) кардинально змінили правила гри.

Сьогодні демократизація екологічного управління перетворила громадськість із пасивного спостерігача на повноцінного, ключового учасника прийняття управлінських рішень. Громадські слухання перестали бути простою формальністю чи бюрократичним «паперовим» етапом. Це юридично обов'язковий і водночас найнебезпечніший для інвестора етап: недотримання процедури громадських обговорень гарантовано призводить до судового скасування будь-яких дозволів на будівництво, навіть якщо проєкт ідеальний з технічної точки зору. Для транспортного менеджера глибоке розуміння цього механізму є питанням виживання бізнесу, збереження інвестицій та запобігання катастрофічним репутаційним кризам.

Анатомія конфлікту: чому транспортні проєкти викликають опір громадськості

Коли компанія проєктує новий об'єкт інфраструктури, вона неминуче стикається з обґрунтованим опором з боку місцевих мешканців. Цей конфлікт інтересів має глибокі соціальні, психологічні та екологічні причини. Розглянемо основні побоювання громад, які стають каталізаторами протестів:

- **Хронічне погіршення якості повітря:** Транспортний сектор є головним джерелом вторинного забруднення (викиди оксидів азоту, чадного газу, сажі, бензапірену). Мешканці прилеглих до майбутньої траси чи терміналу будинків розуміють, що інтенсивний рух важких вантажівок призведе до перевищення гранично допустимих концентрацій (ГДК) шкідливих речовин у приземному шарі атмосфери, що напряду загрожує здоров'ю їхніх дітей.
- **Зростання рівня шуму та вібрації:** Постійний гуркіт від транзитних фур та поїздів у режимі 24/7 руйнує психологічний стан людей, порушує сон і створює хронічний стрес. Крім того, важкий транспорт створює вібраційні хвилі, які з часом руйнують фундаменти та стіни старих будинків, розташованих поблизу доріг.
- **Транспортна небезпека та аварійність:** Збільшення трафіку без створення належної інфраструктури перетворює місцеві дороги на зони підвищеної небезпеки для пішоходів, велосипедистів та дітей, які йдуть до шкіл.
- **Падіння ринкової вартості нерухомості:** Об'єктивна реальність ринку нерухомості свідчить про те, що житло поруч із шумною магістраллю чи вантажним

хабом стрімко втрачає свою ліквідність та ринкову вартість. Люди втрачають свої заощадження, інвестовані в житлові будинки чи дачні ділянки.

- **Знищення зелених зон та біорізноманіття:** Прокладання нових доріг часто супроводжується вирубкою лісосмуг, парків, осушенням боліт та знищенням середовища існування тварин, що суперечить концепціям сталого розвитку та є екологічним злочином в очах громади.

Для менеджера проєктів ігнорування цих факторів на стадії пресинвестиційних досліджень означає повну втрату контролю над ситуацією. Практика українського бізнесу знає десятки кейсів, коли через нехтування комунікацією з громадськістю компанії втрачали мільйони доларів на закупівлі техніки, яка роками стояла на приколі через заблоковані активістами будівельні майданчики.

Законодавча рамка та юридична вага процедури ОВД і громадських слухань

Процедура Оцінки впливу на довкілля чітко регламентована Законом України «Про оцінку впливу на довкілля». Вона побудована за принципом повної прозорості та залученості стейкхолдерів.

- **Єдиний реєстр з ОВД як джерело інформації:** Суб'єкт господарювання зобов'язаний опублікувати повний звіт про вплив на довкілля в електронній формі. Документ проходить етапи відкритих консультацій.

- **Часові рамки та етапність:** Закон гарантує громадськості щонайменше 25 робочих днів для ознайомлення зі звітом, подачі письмових зауважень та пропозицій. Протягом цього часу проводяться офіційні громадські слухання (у форматі відкритих зібрань або онлайн-конференцій у випадках форс-мажорів чи воєнного стану).

- **Юридичні наслідки протоколу:** Організатор слухань зобов'язаний скласти детальний протокол, де фіксуються всі зауваження громадян та відповіді забудовника. Цей звіт є обов'язковою частиною висновку з ОВД, який видає Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів (або обласні держадміністрації). Якщо екологічна інспекція або суди встановлять, що слухання не проводилися, проводилися з порушенням строків, або якщо компанія просто проігнорувала аргументовані заперечення громади без технічного обґрунтування, **весь висновок з ОВД визнається недійсним у суді**. Це тягне за собою негайне анулювання дозволів на будівництво, зупинення робіт та накладення штрафів.

Ефективні механізми та стратегії врахування інтересів спільнот

Професійний екологічний менеджмент у сфері транспорту розглядає громадські слухання не як перешкоду, яку треба обійти, а як потужний інструмент ризик-менеджменту та оптимізації проєкту. Для досягнення консенсусу з громадою використовується трирівнева система інструментів:

1. Прозоре інформування та «переклад» технічних даних на зрозумілу мову

Більшість конфліктів виникає через інформаційний вакуум та недовіру. Звіти з ОВД пишуться складною науково-технічною мовою з тисячами таблиць і формул.

- **Дія менеджера:** Компанія зобов'язана організувати публічні презентації, де експерти простими словами пояснюють людям реальні цифри: на

скільки децибелів зміниться шум (з порівнянням із звичними звуками, наприклад, шумом листя чи офісу), якими будуть реальні викиди в атмосферу та які сучасні фільтри встановлені на техніці чи терміналі. Чесність будує довіру; спроби приховати ризики завжди виливаються у відкриту агресію на слуханнях.

2. Пошук компромісних альтернатив (Альтернативне трасування)

Якщо громада категорично проти прокладання вантажної дороги чи терміналу на конкретній ділянці (наприклад, безпосередньо біля шкіл або зон відпочинку), менеджмент зобов'язаний серйозно поставитися до розробки альтернативних варіантів розташування (так званий етап аналізу альтернатив в ОВД).

- *Дія менеджера:* Розгляд можливості перенесення траси в обхід житлових масивів (навіть якщо це дещо збільшує довжину логістичного плеча та витрати пального) або зміна логістики під'їзних шляхів. Досвід показує, що витрати на проектування альтернативного маршруту або викуп додаткових ділянок землі на периферії на порядки менші, ніж збитки від замороженого на роки судами будівництва та судових тяганини.

3. Компенсаційні та захисні інфраструктурні заходи (Соціальний пакет інвестора)

Часто змінити маршрут неможливо через географічні чи економічні обмеження. У такому разі компанія повинна запропонувати громаді вагомий компенсаційний пакет, який мінімізує негативний вплив і покращить якість життя містян за рахунок інвестора:

- **Шумозахисні екрани:** Встановлення сучасних акустичних панелей уздовж всієї житлової забудови, що знижує рівень шуму вдвічі.
- **Зелені буферні зони:** Висадка багаторічних смуг із швидкорослих порід дерев (наприклад, туй, тополь або спеціальних чагарників), які виконують роль природних пилоуловлювачів та біологічних фільтрів для вихлопних газів.
- **Модернізація інфраструктури:** Будівництво за рахунок інвестора сучасних безпечних наземних або надземних переходів із підсвічуванням, ремонт прилеглих доріг місцевого значення, якими користується громада, модернізація систем освітлення чи допомога у розвитку місцевої соціальної інфраструктури (шкіл, амбулаторій).

Громадські слухання в рамках ОВД та системна робота зі спільнотами є невіддільною частиною сучасного цивілізованого екологічного менеджменту на транспорті. Ігнорування думки громадськості неминуче призводить до соціального вибуху, блокування проєктів, судових заборон та репутаційного краху компанії. Натомість відкритий діалог, прозоре інформування, готовність до компромісного трасування та інвестування в екологічні захисні заходи перетворюють потенційних противників на партнерів, забезпечують сталий розвиток транспортної галузі та гарантують безперебійну реалізацію стратегічних інфраструктурних проєктів у рамках чинного законодавства України.